

Hogyan fejlődtek a székesfővárosi szociálpolitikai és közjótékonyági intézmények az utolsó 10 esztendő alatt

Írta: **LIBER ENDRE** tanácsnok

Magyarország ezeréves történetének alig volt keservebb, szomorúbb évtizede, mint az, amely a bolszevizmus letörése után nehezedett rá az országra. Az évtized kezdetén megcsontítottunk, folytán száz- ezren és százazren menekültek a koldus anyaország felé. A gazdasági helyzet szinte kilátástalanul súlyos volt. Eszmék harcoltak egymással és megosztották az ország polgárságának táborát. Ez az atmoszféra nem volt alkalmas nagy alkotásokra és a nagy alkotásokhoz nem is voltak meg a szükséges anyagi eszközök. Oriási feladatok tornyosultak, különösen az önkormányzati és közgazdasági hatóságok elé. Minden hatóság között különösen Budapest székesfőváros közigazgatásának kellett kiállnia a tűzpróbát, hiszen aki nyomorba jutott, aki elhelyezkedést remélt, az mind a székesfővárosba tódult és növelte Budapest népességeinek számát.

Ilyen körülmények között mindennél fontosabb feladat jutott a székesfőváros közjótékonyági és szociálpolitikai közigazgatásának. A gazdaságilag gyengébbek támogatása nem állhatott meg azok között a keretek között, amelyek a háború előtti esztendőben kialakultak, hanem minden nehézség és akadály ellenére, akár a meglévő intézmények fejlesztésével, akár pedig egészen új intézmények alkotásával kellett megfelelnie a változott körülmények követelményeinek.

Megszűnt a társadalmi támogatás

Még csak nem is lehet összehasonlítani a főváros mai szociálpolitikai és közjótékonyági munkájának költségeit a háború előtti közjótékonyági és szociálpolitikai kiadásokkal, mert az utolsó években rendkívüli szükségletek mutatkoztak nagy mértékben és az erre a célra fordított költségek is aránytalanul nagyobbak, mint a régebbi költségvetésekben. Nem szabad megfeledkeznünk arról az igen jelentős körülményről sem, hogy a háború előtti elég széles körű jótékonyági alapítványok, amelyek sok tekintetben mentesítették a hatóságokat egyes jótékonyági vagy szociálpolitikai intézmények fenntartásáról, a pénz értékeknek devalválódása következtében teljesen elvesztették jelentőségüket.

Ma tehát az akkor még a társadalmi áldozatkészség által elvégzett feladatok költségei is a székesfőváros háztartási költségvetését terhelik. A háború előtt a polgári társadalom gazdasági helyzete megerősödte azt, hogy valahányszor rendkívüli kiadások merültek fel egyes közjótékonyági, vagy szociálpolitikai célok megvalósítására, a polgári társadalom maga készséggel sietett a hatóságok segítségére. De ma már a polgári társadalom gazdasági helyzete annyira leromlott, hogy csak a legminimális mértékben lehet erre az áldozatkészségre számítani.

Ugyanakkor nem haladhatunk el észrevétlenül azon tény mellett sem, hogy az egész ország gazdasági helyzete leromlott és addig, amíg a háború előtti években a mezőgazdasági vidékek megélhetési és munkalehetőségei felülmúlták az ugyanazon társadalmi osztályhoz tartozó székesfővárosi polgárságét, a helyzet, ma ennek a régi helyzetnek teljesen az ellenkezője. A vidéki hatóságok közjótékonyági és szociálpolitikai tevékenysége minimális — eltekintve

Csonka-Magyarország néhány nagyobb vidéki városaitól — és így a székesfővárosba tódulnak a vidékről is olyanok, akik azt remélik, hogy az ország szívében könnyebben megtalálhatják megélhetésüket, akár munkalehetőségek, akár pedig a székesfőváros sokkal kiterjedtebb és sokkal intenzívebb szociálpolitikai és közjótékonyági tevékenységében való részvétel útján.

Növekedő intézmények

Rátérve az egyes konkrét közjótékonyági és szociálpolitikai tevékenységre, megemlíthetem, hogy a székesfővárosi árvaházak növendékeinek létszámát lényegesen emeltük. A „József fiúarvaház” férőhelyeinek számát 100-ról 200-ra, azonkívül a többi árvaház férőhelyeinek számát is jelentősen emeltük. A Rottenbiller ucai leányarvaházat a következő tanévtől kezdődően áthelyezzük a Villányi úton lévő „Notre Dame de Sion” apácarend épületébe és a létszámot 100-ról 150-re emeljük. Ebben az intézetben gondoskodunk a 3—6 éves leánygyermek elhelyezéséről is. Az árvaházi növendékek részére üdülőtelepeket létesítettünk, még pedig 1925-ben a Fonyód-Bélatelepen a „gróf Zichy Béla üdülőtelepet”, amelybe a négy fiúarvaház 100-as csoportokban küldi el növendékeit. Az 1929. év nyarán ugyancsak Fonyódon 60 növendék számára leányarvaházi üdülőtelepet is létesítettünk.

A csecsemő-, gyermek- és anyavédelem terén az utolsó években láthatóan nagy a fejlődés. 1927-ben hat épületben létesítettünk anya- és csecsemővédő intézetet, bölcsődét és 3—6 éves gyermekek részére napközi otthonokat. Ezen a téren természetesen nem állhatunk meg és a legközelebbi időkben máris konkrét formát fog ölteni a székesfővárosi anya- és csecsemővédő központ, amelynek feladata lesz annak a munkának az elvégzése, amit eddig a főváros az Országos Stefánia Szövetséggel együtt végzett ebben a munkakörben a székesfőváros területén.

A nyomoronyhító akciók

Az 1922. évben a főváros polgármestere nagyarávú akcióit indította a nyomor enyhítése céljából. Ebből az akciókból fejlődött ki a közjótékonyági és szociálpolitikai ügyosztálynak mai „Inségakciók” központja, amely magába foglalja az összes időleves akciókat. Az „Étkeztetési akció” ezidőszámtól 12.000 iskolásgyermek és 6—7000 felnőtt ebédeltetéséről gondoskodik. A „Tejakió” kb. 5000 terhes, vagy szoptató anya, csecsemő és kisdéd számára gondoskodik naponta félliter tejről. A „Gyermekfelruházási akció” kb. 12.000 gyermekre terjed ki, a „Csecsemőkelenye akció” pedig évente 1500 csecsemőt lát el csecsemőkelenyével. Az „Inségakciók” központja keretében működik a „Háziipari foglalkoztató” is, amelyet különböző altruisztikus intézmények látnak el megrendelésekkel. Ez a foglalkoztató kb. 2000 kereséfnélküli szegény asszonynak ad kenyeret.

Két új gyermekvédelmi intézetünk: a két „Horthy Miklósné” gyermekotthon most kezd meg működését. Ezek a 110 árva részére létesített árvaházi osztályon kívül, átmeneti jellegű gyermekvédelmi intézetek, tehát olyanok, amelyeket eddig nélkülöztünk.

* Az árvaház 3—6 éves fiúk és leányok számára létesült, az átmeneti leányotthon pedig 160 olyan 6—18 év közötti leányok számára, akiket mostani környezetükből ki kell menteni. Elhelyezést nyer még a két intézetben 45 csecsemő, 65 kisdéd és 20 anya is. Miként ezek a számok mutatják, a „Horthy Miklósné” gyermekotthonok igen nagy jelentőséggel bírnak szociális szempontból. A főváros csak hálával gondolhat a kormányzóné őfőméltóságára, akinek a lelkében ennek a nagyszabású intézetnek a gondolata keletkezett és a népjóléti és munkaügyi miniszter úr őnagyméltóságára, aki a minisztérium által megvásárolt I. hidegkútiúti volt Holtzspach-féle üdülő öt épületét és a bieskei volt gróf Batthyány-

DELMÁR BÉLA
okl. mérnök, építőmester
Budapest, VI. Benczúr u. 17
Telefon: 263-40

Összerakható könyvszekrények
rekeszenként minden irányban nagyobbíthatók és pótolhatók.
PRAKTIKUS ÉS OLCSÓ
Lingel Károly és Fiai
Első Magyar Faárú- és Butorgyár.
Budapest, VII. ker., Rózsa ucca 4—6. szám
Kérjük 120 szobából álló állandó kiállításunk megtekintését.

FUCHS G.
Első Magyar Tizedes- és Százados-Hidmérleggyár R.-T.
BUDAPEST
Gyár és Iroda: VI., Váci-út 43. Városi raktár: VII., Károly király-út 1
Telefon: L. 915—23. Telefon: József 429—90.

DÁVID ÉS DEUTSCH
KÖZPONTI FŰTÉS, SZELLŐZTETÉS, VIZVEZETÉK, CSATORNÁZÁS, ÉPÜLET- ÉS BÁDÓGOS-MUNKÁK MŰSZAKI VÁLLALATA
BUDAPEST, VII. RÓZSA UCCA 41, TELEFON: J. 430-81

TREMMEL TESTVÉREK TELEFON 465-90
bádogos és szerelő, egészségügyi, műszaki berendezési vállalat
BUDAPEST, VIII. BAROSS UCCA 50 SZÁM

JAKAB GYULA MŰSZAKI ALOS
Budapest, VII, Hungária körút 204. sz.
Modernül felszerelt gépjármű. Az orsz. iparművészeti kiállításán a m. kir. állami nagydíjjal kitüntetve
Telefon: József 373-81

FIEDLER JÁNOS LENIPARI Rt. KOMÁROM
Lenfonó-, cérnázó-, szűvő-, fehérítő- és impregnálógyár.
Lenfonalak, lencsnák, nyers és fehérített lencszövetek, ponyvák
Központi iroda: Budapest V, Nádor ucca 14. szám
Telefon: Lipót 981-25

FISCHER HENRIK Telefon: J. 68-88
épületlakóeszközök
Budapest, III. ker., Szent Endrél-út 8189.

Sveoz Mihály BUDAPEST, VI
cipész mester, vállalkozó
Wesselényi u. 30

SCHUSZLIK AGOSTON Lakás: II, Kapás u. 36.
FESTŐ ÉS MÁZOLÓ M. BUDAPEST
Műhely: II, Tölgyfa u. 8.
Telefon: Aut. 505-33.

BUDAPESTI HIRLAP
a legértelmesebb magyar napilap!
Hangja előkelő, hírszolgálatja tökéletes, vasárnapi melléklete a legjobb képes hetilap

Alapítva 1904. „HUNNIA” Alapítva 1904.
MAGYAR GÉPTÖMÍTŐANYAG GYÁR RT.
Saját gyártmányú géptömítőanyagok, tömítőlemezek, autók és kuplungbetétek — MŰSZAKI NAGYKERESKEDES —
TELEFON: AUT. 281—48. BUDAPEST, V, SZEMERE U. 2.

BANNER ZOLTAN
okleveles építész és építőmester
BUDAPEST, I., VERPELÉTI-ÚT 10.
Telefon: LÁ. 6-57. Telefon: LÁ. 6-57.

LEGSZEBB KARÁCSONYI AJÁNDÉK A

TUNGSTIAM BARIUM CSŐ

kastélyt a hozzátartozó 50 holdas parkkal a székesfőváros rendelkezésére bocsátotta.

Nem csekély büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy a székesfőváros csecsemőhalandósága a tervszerű csecsemővédelmi munka megszervezése óta lényegesen csökkent.

A szeretetotthonok

A székesfőváros szeretetotthonai gondoskodnak a munkaképtelen felnőttekről. Jelenleg három fő- és két fiókintézet működik, azonban, sajnos, többszáz felvételi kérelem vár teljesítésre, mert a szeretetotthonok túlszűfoltak. A vezetés alatt álló ügyosztály már régen elkészítette egy új, nagy, 1600 ágyas modern szeretetotthon programját, azonban az egész intézmény megépítéséhez szükséges összeg nem áll rendelkezésre. Ezért ezt az intézetet kénytelenek leszünk részletekben és egyelőre kisebb keretekben, 600 szegény részére megépíteni. Ezt az építkezést valószínűleg 1930. év tavaszán megkezdjük.

Az azelőtt társadalmi kézben volt hajléktalanok menhelyei 1919-ben fővárosi kézbe kerültek és ezeknek a fenntartási költségei is a főváros költségvetését terhelik.

Nagvaránvú megterhelést jelent a székesfőváros költségvetésére nézve a rögtöni segélyek nagy tömege is, azonkívül az „Inségakciók” szükséges kiterjesztése. Ezek az „Inségakciók” különösen a téli hónapokban folytatódnak és az étkeztetésen kívül tüzelőszert, továbbá ruházatot osztunk ki az erre rászorulóknak, valamint melegdöszobákat bocsátunk a fázók számára, ahol az erre rászorulóknak naponta kétszer ingyen levest és kenyeret is kapnak.

Egészen más irányvú, de elsősorban szociálpolitikai feladat a fővárosi lakáspolitikai végrehajtása. A szükséglakások közé tartozik 11 lakástelep 1110 szobával és a 440 fiúlkével bíró Népszállás. A hatósági lakásépítési tevékenység során 1926—29 között 4400 kislakás és 560 szükséglakás épült. Ma a főváros lakásügyi adminisztrációja a szükséglakásokon felül 10.500 lakásra terjed ki. Az új lakóházaknál a főváros gondoskodott a szociális igények kielégítéséről is, többek között anya- és csecsemővédelmi és tudóshetegdiszpanzerek, továbbá könyvtárifiókok létesítésével. Tagadhatatlan, hogy a lakáspolitikai terén még sok tennivaló van hátra, mert az építés nemcsak a polgárokat juttatja lakásokhoz, hanem egyik legalkalmasabb eszköz a nagvaránvú és katasztrofális munkanélküliség elleni küzdelemben. Elég sajnálatos dolog, hogy a székesfőváros súlyos költségvetési helyzete egyelőre megakasztotta még annak az építési programnak a megvalósítását is, amit üvevörszállyom, ettől a szemponttól is vezéreltetve, kidolgozott.

Strandfürdők

A szociálpolitikai tevékenység ismertetésénél kell megemlíteni a strandfürdők kérdését, amely nyáron elsőrendű fontossággal bír.

A támogatásra szoruló lakosság egészségügyi és tisztálkodási szükségletét szolgálják a házaikban lévő fürdőszobákon kívül: az ingyenes Dunafürdők, amelyek száma az elmúlt nyáron gyarapodott a *lágymányosi* ingyenes strandfürdővel és most van építés alatt a IX. ker., dandáruceai, összesen 22 kádval, 23 zuhannyal és egy úszómedencével tervezett népfürdő. A lágymányosi strandfürdő kabinjainak a számát is lényegesen emeljük a jövő nyárra. A „Dunai életmentés”, amely nemcsak a fürdőzési igényben elkerülhetetlen szerencsétlenségek meggátolása, hanem az öngyilkossági kísérletek elszaporodása miatt bír elsőrendű fontossággal, ugyancsak az elmúlt években létesült az üvevörszálly keretén belül és eredményességét a statisztikai adatok igazolják.

A legnagyobb figyelmet azonban mégis a téli nyomorúság elleni küzdelem képezi, különösen a mostani télen. Minden figyelmet, minden áldozatot

és minden tevékenységet arra kell koncentrálnunk, hogy a lehetőség szerint zökkenés nélkül segítsük át a székesfőváros polgárságát ennek a télnek a nyomorúságán, mert az ország és a székesfőváros mostani gazdasági helyzete olyan nagy nyomorúság árnyékát veti előre, hogy a karácsonyi munkanélküli segély és a szellemi szükségmunkák, véleményem szerint csak egy csöpp lesz a nyomorúság tengerében.

Javuló viszonyok

Remélem azonban, hogy az új esztendő magával fogja hozni az általános gazdasági helyzet némi javulását és ezáltal magával fogja hozni a nyomorúság enyhülését is. De addig, amíg ez nem következik el, ott kell tartanunk kezünket a sokat szenvedő fővárosi társadalom ütőerén, hogy megláthassuk a bajokat és amennyire tőlünk telik, igyekezzünk azokon enyhíteni.

Azok a szociális intézmények, amelyeket a lefolyt 10 esztendő alatt a békebeli arányok többszörösére kellett kifejleszteni, mindenkor hirdetni fogják azt a nagy áldozatkészséget, amelyet a székesfőváros polgárai hoztak a társadalmi nyomorúság enyhítésére. A száraz számokkal dolgozó statisztika elénk tárja, hogy amíg a háború előtt a székesfőváros költségvetése a szociálpolitika és közjótékony-ság szükségleteire kiadásainak alig 3.91%-át fordította, ma ez a százalék 6.68%-ra emelkedett. Ez csak egy szám ugyan, de nagyon jól tudom, hogy a megkétszereződött százalék nagy áldozatot jelent a mai gazdasági viszonyok között.

ÉPÍTŐIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest, VIII. kerület, Baross ucca 15
Telefon: József 411-49
Asztaliágyár és anyagtelep: Budapest, IX., Gubacsi út 37

NEMES FUCHS VILMOS

ELEKTROTECHNIKAI VÁLLALAT
BUDAPEST VI., SZONDY UCCA 84. III. 1.
TELEFON: AUTOMATA 285-48

RÓZSÁSI MARTON

FÖLDMUNKAVÁLLALKOZÓ és FUVAROS
BUDAPEST, VIII., THÖKÖLY-ÚT 3. SZÁM
Telefon: József 439-29 Telefon: József 439-29

MIKA TIVADAR

RÉZÁRUGYÁRA
BUDAPEST, VII., KAZINCZY UCCA 47
TELEFON: JÓZSEF 428-27

Sternberg és Kálmán

Tűzfecskendők, tűzoltó-
szerek, egyéni felszerelések és kúszivattyú-gyára
Budapest, József-körút 35
Telefon: József 301-80

NYITRAY JÁNOS

hatóságilag eng. villanszerelő és mechanikai vállalata
VII., CSÁNYI UCCA 6.

ERDÉLYI MŰINTÉZETE

udvari fényképész IV., Szemmelweis ucca 2. sz.

Hajnal Imre

okl. mérnök, építési vállalkozó

Budapest,

I., ATILLA KÖRÚT 47. SZÁM TELEFON AUTOMATA 5'8-64

KESZLER JENŐ ÉS FIVÉRE

EGÉSZSÉGÜGYI BERENDEZŐK

Központi fűtés-, vízvezeték- és csatornázási vállalat
Budapest VI., Andrássy-út 67. Telefon: Automata 151-13

DUNÁNTULI MESZ-, TÉGLA- ÉS KŐIPAR RT.

Központ: BUDAPEST, V., GÉZA UCCA 5
Telefon Automata 218-05, 218-06. Sürgőny cím: DUNMÉSZ
Szállít: Meszet, mészkövet, bazaltkavicsot. Vállal mindennemű kőfaragó-munkát

TÓTH SZ. JÁNOS

VÍZVEZETÉK- ÉS FÜRDŐBERENDEZŐ
ÉPÜLET- ÉS DISZMŰBÁDOGOS
BUDAPEST, II., BATTHYÁNY UCCA 6. SZÁM

REDŐNYÖK

Gerő és

redőny

Telefon: József 314-33. szám
Budapest VII., Ele
(a Keleti p.

GRÜNVALD BÉLA

SZOBAFESTŐ- ÉS MÁZOLÓMESTER
VII., LÖVÖLDE TÉR 2. TELEFON: J

ROGGENBAUER REZSŐ

kárpitos, díszlő és lakberendező
Budapest, V., Falk Miksa u. 12.
Telefon: L. 910-82.

BÖHM NÁNDOR ÉS TÁRSASÁG

AUTÓJAVÍTÓ- ÉS KAROSSZÉRMŰVEZŐ
BUDAPEST, VI., TÜNDE UCCA 10
(SCHLÖK-GYÁR) TELEFON: LIPÓT 903-19. (SZA)

LERCHNER és TÖRÖK

szobafestő, mázoló és bútortényező
TELEFON: L. 963-03.
B O C VI., P

Somoskői Bazaltbányászati Részvénytársaság

Budapest, IV. kerület, Bécsi ucca
Telefon: Automata 829-23 és Automat
Bánya és zuzótelep: Somoskő

A bánya előállít: mindenféle szemre zúzott kavicsanyagot, portmentes zuzalék jobb minőségben, előállít továbbá kü méretű útburkolati idomköveket. Útépitő tálya vállalja: makadámútak, szabad óriáskavics (Derieso) utak építését, mi idomkőutak burkolati munkáinak elő továbbá a „Warrenite Bitulithic” elne jobban ismert bitumenes rendszerű ut

VAS UCCA

BOSCH SZOLGÁLTATÁS
Telefón: József 393-

KISEBB ÜZEMKÖLTSÉG
NAGYOBB ÜZEMBIZTONSÁG

CORDATIC

Főelárusítás:

Budapest, VI., Mozsár u. 9.

Telefonszámok:

Automata 276-02

Automata 299-02

Budapesti Központi
Általános Tejcsarnok
Részvénytársaság
Budapest, VII., Rottenbiller ucca 4.

Telefón:

József 462-65, 38-16